

Motáky plukovníka Kroha

Svědectví náčelníka objektu „Letná“ o průběhu okupace

PAVEL ŽÁČEK

Náčelník Odboru zvláštních úkolů a člen operačního štábu MV plk. Lubomír Kroh se shodou historických náhod 21. srpna 1968 stal velitelem ústředního objektu ministerstva vnitra v Praze na Letné. Dlouholetý člen Komunistické strany Československa, bývalý zástupce velitele a náčelník štábu Pohraniční a Vnitřní stráže, prošel během několika dnů sovětské izolace bouřlivým vnitřním vývojem, který dramaticky zachycují opisy jeho motáků, jejichž obsah se nakonec podepsal i na konci jeho služební kariéry.

Okupace Československa zastihla plk. Kroha na dovolené v Horažďovicích. V půl páté ráno 21. srpna 1968 jej vysílání Čs. rozhlasu donutilo odjet automobilem do Prahy. O tři hodiny později se objevil před ústřední budovou ministerstva vnitra na Letné. *Samotný vstup do budovy byl již obtížný, neboť budova byla obsazena sovětskými výsadkáři.* Ve vestibulu hlavního vchodu si povšiml hloučku příslušníků centrály, ve kterém se pohyboval i někdejší náměstek ministra vnitra a náčelník Hlavní správy Státní bezpečnosti plk. Jaroslav Klíma. Viděl, že vstup do budovy řídí pplk. František Rezek.¹

Po příchodu na pracoviště Odboru zvláštních úkolů MV, kde se již od časných ranních hodin soustřeďovali jeho příslušníci, ho náčelník 2. oddělení pplk. Krčmář seznámil s aktuálním stavem. Plk. Kroh byl pře-

kvapen informací, že vedení resortu dosud nepřijalo žádná opatření. *Po seznámení se se situací na pracovišti hledal jsem I. náměstka ministra vnitra nebo některého z členů vedení, abych si vyžádal pokyny pro činnost. Nikdo z těchto funkcionářů nebyl ještě v té době přítomen.* Až kolem desáté hodiny konečně zjistil přítomnost I. náměstka plk. Stanislava Padrůňka. *V chůzi jsem mu doložil situaci na pracovišti a požadoval pokyny pro činnost. Řekl mi, že zatím ode mne nic nepotřebuje, abych po linii zvláštních úkolů nic nedělal a jinak že mě zavolá.*²

V průběhu 21. srpna 1968 byl plk. Kroh až do půl čtvrté odpoledne několikrát na sekretariátech I. náměstka i ministra vnitra, jejichž osazenstvo kromě poslechu televize a rozhlasu nevyvíjelo žádnou činnost. *Přitom jsem také několikrát viděl s. Klímu, který se zdržoval v prostoru III. po-*

schodí nebo u hlavního vchodu. Kolem 16.00 hod. ho předvolali k plk. Padrůňkovi. *Byl jsem dotazován, kdo je velitelem objektu a kdo odpovídá za obranu budovy. Doložil jsem, že velitelem objektu (z hlediska organizace obrany pro případ napadení zvenčí, z hlediska organizace a zabezpečení C[ivilní] O[brany] na objektu a ukrytí lidí pro případ nenadálého vzdušného napadení) jsem já.* Odpovědnost za ochranu objektu proti vstupu nepovolaných osob nesla Správa ochrany stranicových a vládních činitelů (V. správa MV). Na náměstkovu otázku, co zde tedy dělá pplk. Rezek, nedokázal odpovědět. *Nato mi dal s. Padrůněk rozkaz, abych šel situaci v tomto směru ověřit, abych mu ji doložil a jinak abych se ujal funkce velitele objektu.*

U hlavního vchodu se domáhala skupina příslušníků z jednotlivých pracovišť odchodu ze zaměstnání.

1 K přípravám na vyrazení budovy MV Letná z provozu srov. ŽÁČEK, Pavel: Komunisté nezvedají prst, nýbrž pěst. In: *Paměť a dějiny*, č. 2/2008, s. 19–21.

2 *Archiv bezpečnostních složek* (dále ABS), fond (f.) Inspekce ministra vnitra (dále IMV), 03-5. Osobní vyjádření a poznatky z událostí 21. srpna 1968 na centrále MV, plk. Kroh, 31. 10. 1968.

Kromě pplk. Rezka se zde nacházel i plk. Klíma. Náčelník Odboru zvláštních úkolů se v místnosti velitele směny dotazoval, kdo zodpovídá za ochranu budovy a za výkon jejich funkce. *Odpověděl mi, abych tedy udělal pořádek, že jim dávám přímo příkazy soudruh a ukázal na s. Rezka. Ten když zjistil mou přítomnost v místnosti směny obrany, prostrčil hlavu okénkem a naslouchal, co veliteli směny říkám.*

Plk. Kroh zdůrazňoval jeho podřízenost a kompetenci a požadoval, aby se nadále řídil pouze jeho rozkazy a pokyny.

V reakci na informace o této situaci plk. Padrůněk nařídil předvést pplk. Rezka, kterého se následně tázal, *či a jaké rozkazy a úkoly plní, kdo ho k tomu povolal.* Zároveň se do místnosti I. náměstka nepozván dostavil plk. Klíma. *Rezek byl z dotazů s. Padrůňka celý nervózní, jevil dojem vystrašenosti a nebyl schopen souvislé odpovědi. [...] S. Rezkovi bylo nařízeno, aby upustil od své činnosti.* Plk. Krohovi bylo kromě povinnosti ujmout se funkce velitele objektu uložen i úkol *vejít ve styk s velitelem sovětské jednotky a projednat otázku odchodu příslušníků z budovy.*

Asi kolem páté hodiny, po příchodu sovětských důstojníků do kanceláře I. náměstka a jeho faktické izolaci, byl shromážděným příslušníkům umožněn odchod z budovy. *U vchodu stál a z budovy neodcházel s. Milata se sov. poradcem.* O dvě hodiny poz-

ději plk. Padrůněk v přítomnosti sovětských důstojníků nařídil plk. Krohovi vyrozumět zbylé příslušníky, aby se odebrali domů, zrušit ochranu budovy prováděnou V. správou ministerstva vnitra a umožnit její plné převzetí sovětskými jednotkami. *Dále mi bylo nařízeno, abych v budově ponechal jen stálou službu a abych zde zůstal já z [titulu] funkce velitele budovy.*

Asi v devět večer v budově zůstali pouze plk. Padrůněk, náčelník Sekretariátu ministra vnitra pplk. Jiří Hošek, plk. Kroh a stálá služba.³ Nový velitel objektu ohlásil I. náměstkovi splnění úkolu v Sekretariátu ministra vnitra. *Při této příležitosti jsem viděl, že s. Padrůněk i s. Hošek byli zbaveni volnosti jednání i pohybu a mně jako veliteli budovy byly sovětským důstojníkem předány za přítomnosti s. Hoška klíče od jeho tresoru, který byl jím zapečetěn. Klíče jsem měl po celou dobu mého pobytu v budově u sebe.*⁴

VÝPOVĚĎ PLK. STANISLAVA PADRŮŇKA O UDÁLOSTECH V BUDOVĚ MV LETNÁ, 21. 8. 1968

Dne 21. 8. 1968 asi v 6. hod. ráno, dostavil se do Plané nad Lužnicí řidič V. správy (myslím, že se jmenoval s. [Bohumil] Lízner) a tlumočil mi příkaz ministra vnitra, abych se dostavil do zaměstnání. Jiné informace mi nepředal. Odjel jsem s ním do Prahy k budově ministerstva vnitra, která byla obsazena vojsky Varšavské

smlouvy. Po určitých průtazích mi bylo dovoleno vstoupit do budovy. Poněvadž v mé kanceláři se v tuto dobu právě malovalo, šel jsem do sekretariátu ministra, kde mně s. Hošek informoval o vzniklé situaci. Byly to informace velmi kusé a nepřesné, které jsem si postupně ověřoval u plk. Šalgoviče⁵ a dalších vedoucích funkcionářů MV. Ani z jejich odpovědí nebylo možné zjistit, jaká je situace ve velení, jaké rozkazy byly do mého příchodu vydány a kdo do velení vůbec zasahuje. Pokud jde o operační štáb, bylo mi s. Hoškem sděleno, že v průběhu noci se do místnosti, kde operační štáb držel služby, dostavil s. Milata a s pistolí v ruce vykázal přítomného pracovníka operačního štábu z místnosti. Později jsem si zavolał s. Milatu a s. Klímu a ptal se jich, jakou na ministerstvu vnitra plní funkci a kdo je touto funkcí pověřil. S. Milata mi odpověděl, že byl v průběhu noci pozván do budovy ministerstva nějakým revolučním výborem. Podrobnosti nemohl a nechtěl sdělit. S operačním štábem jako celkem ani s žádným z jeho členů jsem již v průběhu 21. 8. 1968 nenavázal spojení a nevydal jim žádné pokyny. Pokud si vzpomínám, byl toho dne v budově MV z členů operačního štábu s. [mjr. ing. Josef] Plzák, [Csc.], kterého jsem viděl, a s. Kroh. Dne 21. 8. 1968 jsem byl v budově MV zatčen, internován a střezem a pokud jsem byl internován v Praze, přišel

3 Plk. Padrůněk se Inspekcí ministra vnitra posléze vyjádřil: *Ve večerních hodinách se dostavila do pracovny ministra skupina sovětských důstojníků se třemi samopalníky. Žádali o rozhovor se mnou. Snažil jsem se nejprve, aby se rozhovor vedl v přítomnosti dalších vedoucích pracovníků MV. Odmítli to. Sdělili mi, že budova MV bude obsazena sovětskými vojáky, a žádali mne, abych všechny přítomné příslušníky ministerstva vnitra poslal domů a v budově zůstal pouze já sám. Žádal jsem je, aby v budově byl ponechán ještě tajemník ministra s. Hošek a velitel budovy s. Kroh, proto, aby byla zajištěna alespoň obsluha telefonů a nezbytné fungování života. S tím souhlasili. Potom mne žádali, abych jim ukázal místnosti, ve které by se mohli ubytovat sovětské důstojníky. Zavedl jsem je do prostorů přilehlých kabinetu ministra. V jedné z těchto místností jsem byl vyzván, abych se podrobil osobní prohlídce, kterou u mne provedl jeden ze samopalníků, a sděleno mi, že jsem internován. V místnosti se mnou byl ponechán vždy jeden samopalník, který mne střezil.* ABS, f. IMV, 03-5. Vyjádření, 13. 11. 1968.

4 ABS, f. 8/2, inv. j. 153. Dodatek k zápisu o výpovědi L. Kroha, 24. 10. 1969.

5 Plk. Viliam Šalgovič, CSc. (1919–1990), od roku 1962 předseda ÚKRRK ÚV KSS, byl 1. 6. 1968 jmenován náměstkem ministra vnitra pro StB, v důsledku činnosti z 20.–22. 8. 1968 ve prospěch okupačních sil na základě usnesení vlády ČSSR odvolán 24. 8. 1968 rozkazem ministra vnitra; před přijetím do služebního poměru důstojníka z povolání v činné záloze II. správy FS ZS, od 20. 8. 1969 vojenským přidělenecem ČSSR v MLR, 1. 7. 1970 uvolněn pro výkon funkce předsedy KRK ÚV KSS, 1975.–1989 člen ÚV KSČ, předsednictva ÚV KSS a předseda SNR.

Lubomír Kroh

Foto: ABS

jsem několikrát do kontaktu se s. Krohem, vždy v přítomnosti některého z pracovníků KGB SSSR. Během 21. 8. 1968 byly do sekretariátu ministra předány z krajů situační zprávy. Kdo tyto zprávy do sekretariátu doručoval, nevím již proto, že jsem se v místnosti stále nezdržoval. Rovněž jsem 21. 8. 1968 telefonním spojením VČ vydával ústní pokyny náčelníkům KS-SNB, které v podstatě tlumočily výzvu presidenta republiky ke klidu a výzvu předsedy branného a bezpečnostního výboru NS s. [Leopolda] Hofmana ve stejném smyslu. Tento můj ústní po-

kyn byl rovněž zaznamenán na záznam – magnetofonový pásek. [...]

Není mi známo, že by v době mojí internace v budově MV byly odtud vynášeny nějaké zprávy, které se týkaly mne osobně nebo čehokoliv jiného a já sám jsem také žádné vzkazy ven z budovy MV nezasílal. O činnosti jednotlivých členů operačního štábu v srpnových dnech 1968 nemám žádné informace, žádné pokyny jsem jim v tomto směru nevydával a pokud dělali jakoukoliv činnost, je to výlučně otázka jejich osobní odpovědnosti.⁶

V ranních hodinách 22. srpna 1968 plk. Kroh obdržel od příslušníků sovětského Výboru Státní bezpečnosti (KGB) úkol vyrozumět pracovníky ministerstva vnitra čekající před budovou, že se v objektu Letná pracovat nebude, aby odešli domů. *Dále mi bylo uloženo, abych zajistil nejméně tři řidiče s vozidly a provoz v kuchyňce ministra vnitra.* Shromáždění příslušníci nechtěli odejít a požadovali, aby jim rozkaz vydal přímo I. náměstek. Plk. Kroh o této situaci informoval představitele sovětských okupačních složek, jimž nezbylo než svolit. Povoláním náčelníkům štábních útvarů ministerstva vnitra umístěných v objektu Letná tento rozkaz vydal přímo plk. Padrůněk.⁷

Ráno 22. srpna 1968 postával řidič I. náměstka prap. Jiří Novák⁸ s dalšími pracovníky ministerstva vnitra na chodníku. *Někdy kolem 8.00 hodiny vyšel z budovy s. Kroh v doprovodu majora sovětské armády a žádal, aby dva nebo tři řidiči nastoupili službu s tím, že budou k dispozici pro sovětské důstojníky. Na tuto výzvu jsem se přihlásil se [řidičem Hospodářské správy MV] s. Feřtrem a vojínem základní služby [Václavem Jůzou], který jezdil pro odbor s. Kroha.* Prap. Novák jezdil se Škodou 1000 MB podle pokynů majora sovětské armády, hlavně na sovětské velvyslanectví. Navečer si ho zavolal plk. Padrůněk s požadavkem přivést referenta 1. oddělení 1. odboru V. správy ministerstva vnitra kpt. Karla Štěpánka. *Jmenovanému jsem tento pokyn vyřídil s tím, že zde v budově bude vařit. Od té doby jsem se s. Padrůňkem již nehovořil.*⁹

Podle plk. Kroha přestal již první den plnit úkoly prap. Jiří Feřtr, který

6 Tamtéž. Zápis o výpovědi S. Padrůňka, 5. 3. 1970.

7 Tamtéž. Dodatek k zápisu o výpovědi L. Kroha, 24. 10. 1969.

8 Prap. Novák nastoupil 19. 8. 1968 řádnou dovolenou, kterou trávil na chatě v Povlkách u Rakovníka. Dne 21. 8. 1968 se z vlastní iniciativy vrátil do Prahy, v odpoledních hodinách se dostal do objektu Letná. Plk. Padrůněk mu žádný úkol nepřidělil, a tak pouze večer odvezl domů dvě příslušnice Sekretariátu ministra vnitra. *Po návratu zpět do budovy jsem dostal souhlas, abych odešel domů a druhý den abych přišel normálně do zaměstnání. Tento pokyn jsem dostal od majora sovětské armády, o kterém se domnívám, že byl velitelem budovy.* Tamtéž. Zápis o výpovědi J. Nováka, 23. 10. 1969.

9 Tamtéž. Zápis o výpovědi J. Nováka, 23. 10. 1969.

mu po jízdě se sovětskými orgány telefonicky z garáží Veleslavín sdělil, že má porouchané vozidlo a že si nenechá po sobě plivat. [...] Uvedení řidiči především s. Novák a Jůza plnili úkoly podle požadavků sovětských orgánů a potřeb zajištění chodu kuchyňky ministra vnitra. Kromě toho vím, že s. Novák jezdil i na HS-VB. Řidič Jůza zajišťoval potřebné úkoly až do 26. srpna 1968, kdy se nevrátil z jízdy po Praze. Pouze s. Novák plnil úkoly až do konce, to znamená do dne uvolnění budovy MV Letná.¹⁰

Kolem půl jedenácté 22. srpna 1968 byl na Letnou přivezen kpt. Štěpánek. Zde mi dal Padrůňek příkaz, abych po celou dobu pobytu zajišťoval jídlo pro přítomné sovětské důstojníky a dále pro Padrůňka, Hoška, Jankrleho¹¹, Kroha a další. V budově poměrně brzy došly potraviny a nové odmítlo zásobovací středisko v Praze-Holešovicích dodat. Kpt. Štěpánek nejprve volal náčelníkovi V. správy MV plk. Josefu Holkoví,

kteří však potraviny zajistit nemohl. V této situaci mi doporučil s. Kroh, abych zavolal s. Zdeňka Nedomu na Veřejnou bezpečnost na Perštýně č. 7. Zástupce náčelníka vnitřního odboru Hlavní správy VB mjr. Nedoma však také žádné potraviny neměl k dispozici a doporučil proto spojit se se zástupcem náčelníka správy ochrany stranických a vládních činitelů pplk. Josefem Končelem. V obsazené budově nebyly zpočátku blokovány pouze dvě telefonní linky, které zajišťovaly spojení s vnějším světem, a to Krohova z jeho kanceláře a Štěpánkova z kuchyňky.¹²

Na základě pokynu I. náměstka – a po dohodě s příslušníky KGB, kteří požadovali obnovit velení bezpečnostním složkám – povolal plk. Kroh svého podřízeného, staršího referenta specialistu operačního oddělení Odboru zvláštních úkolů pplk. ing. Josefa Placra.¹³ Po delším zdráhání se [23. 8. 1968 ráno] dostavil k budově a na příkaz

velitele sovětské ochrany byl vpuštěn do budovy.¹⁴ Pplk. Placr se dostavil do kanceláře dozorcího objektu. S. Kroh mi řekl, že hovořil se s. Padrůňkem a podle jeho tvrzení se měl opět ujmout funkce. Na základě toho, že nebyl přítomen dozorcí MV, požádal mne s. Kroh, abych dočasně plnil tuto funkci se souhlasem a vědomím sovětských orgánů přítomných v budově. Prioritním úkolem bylo sdělit všem krajským správám Sboru národní bezpečnosti a součastem ministerstva vnitra, že plk. Padrůňek se má opět ujmout funkce, a zároveň je požádat o podání informací k aktuální situaci. Z podřízených součástí jsem dostával v souvislosti s tímto vyrozuměním pouze povšechné informace... Já sám jsem žádné dálkopisné zprávy neobdržel, protože v té době dálkopis v budově zřejmě nefungoval. Některé útvary odpověděly, že již dálkopisné zprávy podávaly podle pokynu náměstka ministra vnitra plk. Šalgoviče.¹⁵ Tuto okolnost jsem sdělil s. Krohovi.

10 Tamtéž. Dodatek k zápisu o výpovědi L. Kroha, 24. 10. 1969.

11 Zástupce náčelníka Hlavní správy StB mjr. JUDr. Jaroslav Jankrle byl do objektu Letná z budovy HS-StB převezen spolu s náčelníkem II. správy HS-StB mjr. JUDr. Zdeňkem Formánkem a funkcionářem HV KSČ mjr. L. Peškem až v ranních hodinách 23. 8. 1968. Náčelník Správy kontrarozvědky k tomu uvedl: 23. 8. 1968 v 3.30 jsem byl probuzen pracovníkem sekretariátu, který spal v předpokojí. Sdělil mně, že se mnou chtějí hovořit sovětská důstojníci. Vzápětí vstoupili do mé kanceláře dva důstojníci (plukovník a kapitán) v doprovodu dvou ozbrojených vojáků. Plukovník, aniž by se představil, mně sdělil, že z rozhodnutí velení vojsk jsem vzat pod dočasnou ochranu sovětské moci. Na moji upřesňující otázku odpověděl, že nejde o zatčení a motiv že mně objasní ráno. Další jednání však bylo velmi blízké charakteru zatčení. Po oblečení jsem byl zevně ohledán, nemám-li zbraň, byly mně odebrány všechny osobní doklady a v doprovodu ozbrojené stráže jsem byl vyveden z budovy a obrněným autem odvezen do budovy MV na Letné. Před kanceláří jsem při odvádění spatřil sovětského poradce naší správy – [pplk.] Běloturkina – který sovětské důstojníky přivedl k mé kanceláři. Čs. občané se při mém zadržení, ani později při internaci, se mnou neseťkali, resp. neměl jsem jakoukoliv vědomost o jejich asistenci při opatření vůči mně. V budově MV na Letné jsem byl – v úplné izolaci od čs. prostředí – držen až do pondělí, kdy jsem byl v ranních hodinách letadlem odvezen do Drážďan a zde jsem zůstal až do 6. 9. 1968. Ústav pro soudobé dějiny, sb. Komise vlády ČSFR pro analýzu událostí 1967 – 1970 (dále „KV ČSFR“), AK 511; dok. č. 6. Osobní vysvětlení k internaci orgány KGB SSSR, 17. 9. 1968.

12 ABS, f. IMV, 01-1-1. Záznam, kpt. Štěpánek, 24. 9. 1969.

13 Pplk. J. Placr opustil večer 21. 8. 1968 budovu a druhý den se již na pracoviště nedostal. Přes něj se plk. Kroh – a pplk. Placr dále prostřednictvím příslušníka studijního oddělení Vnitřní správy MV pplk. ing. Josefa Vlčka – snažil telefonicky uklidnit manželku pplk. S. Padrůňka, že je v pořádku. ABS, f. A 8/2, inv. j. 153. Záznam o pohovoru s J. Placrem, 11. 11. 1969. J. Placr (nar. 13. 2. 1922) byl 26. 6. 1945 přijat k Zemskému velitelství SNB Praha, 1. 9. 1946 nastoupil k Pohotovostnímu pluku NB, 15. 2. 1950 k PS útvaru 9600; u Pohraniční stráže působil mj. ve funkci náčelníka štábu PS Planá, končil jako zástupce náčelníka operačního odboru Hlavní správy PS; 1. 4. 1964 studijním pracovníkem Studijní a analytické skupiny MV, 1. 7. 1966 studijního oddělení Vnitřní správy MV, 1. 3. 1967 ustanoven SRS operačního oddělení Odboru zvláštních úkolů MV, 1. 3. 1969 Oddělení obrany MV ČSR, 31. 10. 1970 propuštěn ze SNB.

14 Tamtéž. Zápis o výpovědi L. Kroha – dodatek, 20. 11. 1969.

15 Náměstek ministra vnitra pro StB plk. V. Šalgovič nechal v ranních hodinách 21. 8. 1968 z budovy HS-StB v Sadové ulici odeslat dálkopis, v němž po náčelnících KS SNB požadoval zasilání všech zpráv, týkajících se vzniklé situace. KOUDELKA, František – SUK, Jiří: Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát v období pražského jara 1968. Prameny k dějinám československé krize v letech 1967– 1970. Doplněk, Brno 1996, s. 221.

Pplk. Placr ještě příslušníkům KGB předal informaci od Veřejné bezpečnosti o nalezení výbušniny někde u Modřan. Příslušný funkcionář VB žádal jeho prostřednictvím zástupce sovětských okupačních složek, aby rozhodli, jak dále postupovat. *Sovětským orgánům jsem tuto okolnost sdělil a současně jsem jim předal i telefonickou linku na s. Prorada.*¹⁶

Pravděpodobně ještě během dopoledne požádal jeden z podplukovníků sovětské kontrarozvědky plk. Kroha o doprovod dalších sovětských příslušníků na centrálu Správy sledování do Sadové ulice v Praze 6. *V tomto směru jsem žádal s. Placra, aby tyto orgány doprovodil a vrátil se zpět. Toto odmítl s poukazem, že nebude kolabovat a že je zde zbytečný a tudíž žádá, aby mohl odejít domů.* Příslušníky KGB tak na IV. správu Hlavní správu Státní bezpečnosti doprovázel on sám.¹⁷

V ranních hodinách 23. srpna 1968 dal náčelník 2. oddělení 5. odboru Správy spojení mjr. Václav Vančura svému podřízenému npor. Miloslavu Urbanovi za úkol odstranit poruchu na státní lince v kanceláři hlavního sovětského poradce gen. Michaila Grigorjeviče Kotova a překontrolovat chod ústředny i dálkopisných strojů včetně stavu baterií. Dvě příslušnice VII. správy vyslané k zajištění telefonního provozu a doprovázející mechanika z objektu Wintrová nebyly sovětskými strážnými do budovy Letná vpuštěny. Teprve po urgenci zástupce náčelníka Správy spojení pplk. Ladislava Sýkorovského se npor. Urban mohl za půl hodiny opětovně dostavit ke vchodu do objektu Letná.¹⁸

Plk. Kroh požadavek VII. správy tlumočil veliteli sovětské ochrany s odůvodněním, že je na tom závislá spolehlivost spojení. Po krátké chví-

li sovětský major povolil vstup mechanika do budovy. *O tomto svolení jsem s. Urbana telefonicky vyrozuměl a domluvil jsem se s ním, že se dostaví před budovu MV Letná a že ho poznám podle toho, že bude mít koženou brašnu.* Npor. Urban se ke vchodu dostavil asi deset minut po poledni. *Při běžném rozhovoru se mne dotazoval, kdo zde v budově je a já mu sdělil, že jsem zde já a internován že je zde s. Padrůněk, Hošek a další příslušníci MV, které jsem neznal. Více jsme spolu nehovořili, já sám jsem mu žádné pokyny pro činnost nedával a také on mi žádné informace nesdělával.*¹⁹

V doprovodu kapitána sovětské Vnitřní stráže navštívili kancelář gen. Kotova, kde npor. Urban zjistil, že státní linka na jednom ze sekretářských přístrojů je funkční a druhá nikoliv. Společně se pak vrátili zpět do přízemí. *Ve vrátnici [...] jsem nenašel klíče od dveří ústředny a proto jsem si odemknul vlastním klíčem místnost mechaniků, ze které je průchod do ostatních místností ústředny.* Po odchodu plk. Kroha i sovětského kapitána provedl mechanik kontrolu chodu ústředny, stavu baterií a nefunkční státní linky. *Během přezkušování dálkopisného stroje jsem dostal od ústředny ve Wintrově ulici dotaz, zda je ústředna v pořádku a zda nebyly v ústředně prováděny nějaké zásahy.* Npor. Urban odpověděl, že žádné zásahy nezjistil. Náčelník ústředny VII. správy mjr. Karel Syrovátka se dále ptal, kdo z příslušníků ministerstva vnitra se v budově nachází, zda se mohou volně pohybovat anebo jsou pod dozorem. *Vzhledem k tomu, že jsem v budově MV na Letné viděl stát v každém poschodí strážce, dálkopisoval jsem, že v budově se nachází strážce a dále že je zde s. Kroh, Padrůněk. [...] Mimo toho jsem*

s ústřednou ve Wintrově ulici dálkopisoval o tom, zda mám volný pohyb po budově. Pokud si pamatuji, ústředně jsem sdělil, že volný pohyb po budově mám. Ještě jsem z ústředny dostal pokyn, abych s. Krohovi nedával žádné informace. Závěrečnou část dálkopisu si npor. Urban neuměl vysvětlit.²⁰

Mezitím npor. Urbana sháněl sovětský kapitán. Plk. Kroh byl nucen ho doprovodit do telefonní ústředny. *Když jsme přišli do suterénu, slyšeli jsme, že je v chodu nějaký stroj. Po zaklepání na dveře se ozval mechanik Urban a na výzvu sovětského kapitána otevřel dveře. Po vstupu do ústředny jsme zjistili, že mechanik Urban s někým dálkopisoval.* Sovětský důstojník po chvíli přivedl kontrarozvědky v hodnosti plukovníka a podplukovníka a příslušníka KGB v civilu. *V dálkopisném stroji byl papír s textem v českém znění a sovětskými orgány jsem byl požádán o přeložení. [...] Na základě toho byl text vytržen z dálkopisného stroje a vzaly si ho sovětské orgány. Mechanik Urban byl nejdříve dotazován, proč dálkopisoval a komu a pokud si pamatuji, nedovedl na tuto otázku přesně odpovědět.* Telefonní ústředna byla uzavřena a npor. Urban strávil zbytek dne pod stráží v prvním poschodí. Do kanceláře bývalého náměstka ministra vnitra plk. Jana Záruby mu sovětský kapitán přinesl oběd i večeři.

Oba důstojníci kontrarozvědky KGB se u plk. Kroha snažili zjistit, co tím mechanik sledoval, snažili se ujasnit, co si o tom mají myslet. *V tomto směru jsem jim nemohl dát odpověď, protože jsem to nevěděl a ani jsem s ním v tomto směru nehovořil. Sám jsem byl tímto postupem a hlavně sdělením o mé osobě šokován. [...] V této souvislosti jsem si neuměl vysvětlit, zda účel náv-*

16 ABS, f. A 8/2, inv. j. 153. Záznam o pohovoru s J. Placrem, 11. 11. 1969.

17 Tamtéž. Zápis o výpovědi – dodatek sepsaný s L. Krohem, 20. 11. 1969.

18 Tamtéž. Zápis o výpovědi M. Urbana, 17. 11. 1969.

19 Tamtéž. Zápis o výpovědi – dodatek sepsaný s L. Krohem, 20. 11. 1969.

20 Tamtéž. Zápis o výpovědi M. Urbana, 17. 11. 1969.

števby budovy MV Letná Urbanem byl skutečně služební, tj. údržba centrály telefonní, anebo prověrka mé osoby. V důsledku této situace byl i náčelník objektu několik hodin pod kontrolou sovětských orgánů.²¹

Plk. Kroh posléze z kanceláře, kde byl držen, informoval pplk. Placra o nastalé situaci. Svévolným jednáním spojaře byl značně rozhořčen. Přitom mi s. Kroh řekl, že neví, co bude dál s ním i se spojařem. V pozdních odpoledních hodinách se náčelník objektu dostal z internace s tím, že mu bylo přikázáno, aby se nadále zdržoval v kanceláři dozorčího MV. Vyslovil též domněnku, že pravděpodobně budu požádán, abych odešel domů, zatímco on zde dále zůstane a neví, co se s ním bude dál dít. Po nějaké chvíli se opravdu dostavil sovětský důstojník, který prohlásil, že „děžurný“ může jít domů. Když jsem odcházel, domluvili jsme se se s. Krohem, že mne podle možností o další situaci bude informovat. Pplk. Placra nevyloučil, že plk. Krohovi přislíbil předání jeho informací na hlavní výbor Komunistické strany Československa při ministerstvu vnitra, který – jak v průběhu služby zjistil – se od 22. srpna 1968 nacházel v budově Hlavní správy Veřejné bezpečnosti.²²

HLÁŠENÍ NPOR. MILOSLAVA URBANA O JEHO VÝSLEDHU V OBJEKTU LETNÁ 24. 8. 1968

Druhý den ráno jsem žádal, aby mi bylo řečeno, jestli budu propuštěn, nebo proč jsem držen pod stráží. Na tuto otázku mi odpověděl sov. kapitán, abych počkal, že asi za hodinu přijde plukovník.

Asi v 9.00 hod. přišel sov. plukovník s podplukovníkem z minulého dne a s nimi přišel jiný podplukovník s civilistou a mně bylo oznámeno, že se mnou provedou výslech a napíší protokol. Civilista měl funkci tlumočnicka, protože svoji částečnou znalost ruštiny jsem zatajil. Potom sov. důstojníci odešli a zůstal jen civilista a nový pplk. vyzval tlumočnicka, aby tlumočil přesně otázky i odpovědi, jinak že bude potrestán. Na to jsem žádal, aby protokol byl napsán česky, že rusky nedovedu. Bylo mi sděleno, že protokol bude napsán rusky, ale bude mi přesně a správně přeložen, s čímž jsem byl nucen souhlasit.

Výslech a zápis protokolu byl zahájen personáliemi. Další otázka byla, proč jsem přišel do budovy. Odpověděl jsem podle pravdy, že jsem měl za úkol přezkoušet chod ústředny dps a odstranit poruchu. Další otázka zněla, kdo mě poslal. Protože jsem věděl, že odpovědi mohou být v krát-

kém čase ověřeny, odpověděl jsem opět podle pravdy, že můj náčelník a na vyzvání jsem ho uvedl hodností a jménem, mjr. Vančura. Dále byla otázka, kdo jsou Padrůněk, Hošek, Sýkorovský. Na to jsem odpověděl opět podle pravdy [...]. Další otázka, proč jsem uváděl, že Padrůněk a Hošek jsou v budově pod stráží, jsem odpověděl, že jako každý voják musí mít zájem o své nejvyšší velitele, [tak] ho máme i my všichni [...]. Dále se mne ptali, jaké informace nemám Krohovi dávat, na což jsem odpověděl, že neví, proč mi toto bylo napsáno, že sám žádné informace nemám a nic neví, protože rozhlas nevysílá a ve styku s civilním životem prakticky nejsem.

Dále chtěli vědět, s kým jsem korespondoval, na odpověď, že s ústřednou, chtěli vědět, kde je. Podle pravdy jsem řekl, že ve Wintrově²³ a tím byl můj výslech i protokol ukončen. Celý výslech otázky i odpovědi tlumočil přítomný civilista, který česky mluvil dosti špatně. Po skončení protokolu mi tento celý přečetl a překládal, při čemž jsem zrakem sledoval ruský zápis. I když neovládám ruštinu perfektně, přeci jsem viděl, že překládá správně. Po přečtení zápisu, který jsem musel podepsat, jsem byl uveden znovu k sov. plukovníkovi, který mi řekl, že s. Pad-

21 Tamtéž. Zápis o výpovědi – dodatek sepsaný s L. Krohem, 20. 11. 1969.

22 Pplk. Placra vypátral místo působení nejvyššího orgánu KSČ na ministerstvu vnitra prostřednictvím dozorčího Hlavní správy VB, když požadoval telefonické spojení s některým z vedoucích funkcionářů Veřejné bezpečnosti, aby mohl předat pokyn plk. Kroha o podávání pravidelných informací I. náměstkovi ministra vnitra. Dozorčí mi řekl, že na HS-VB nikdo z vedoucích funkcionářů není, ale že je tam hlavní výbor KSČ. Tuto skutečnost jsem sdělil s. Krohovi. Od dozorčího z HS-VB jsem také obdržel linku na hlavní výbor KSČ a s některým z pracovníků HV-KSČ jsem také hovořil. Tamtéž. Záznam o pohovoru s J. Placrem, 11. 11. 1969.

23 Je pravděpodobné, že výpověď npor. Urbana následujícího dne vedla k obsazení meziměstské ústředny v objektu Wintrová v Praze 6: Asi po 14.00 hodině jsme na ústředně byli avizováni, že sovětská vojska jsou na bráně (...). Postupně jsme viděli, jak naši pracovníci i ze VI. správy odchází z budovy. Vstupní dveře do ústředny byly zavřeny, okna všechna rovněž. Asi okolo 16.00 hodiny se ozvalo tlučení na dveře z chodby. Neotevřeli jsme. Podotýkám, že od doby, kdy jsme věděli, že jsou vojska v budově, pracovali technici intenzivně na přepojení tlf mzm vedení do budovy Perštýn. Asi v 16.15 se ozvalo podruhé tlučení na vstupní dveře do ústředny. Opět jsme neotevřeli. (...) Zachovávali jsme všichni maximální klid v naději, že ústřednu neobjeví. Nestalo se tak, protože obcházel po dvoře a nahlížel do oken. (...) Asi za pět minut nato, asi kolem 16.30 hodin, se ozvalo velmi silné bušení do vstupních dveří s pokusy o násilné vyrazení. (...) Do místnosti mzm ústředny vstoupilo asi 10-15 důstojníků s vojáky. (...) Nejprve žádali od nás zbraně. (...) Pak se nás jejich velitel vyptával (vedl je mjr. Gvozděv), kdo je naším velitelem, kde jsou soudruzi Šebor, Sýkorovský a Šulce, co je to Černín a kam máme spojení. Aní na jednu otázku jim nebylo odpovězeno nikým z přítomných. Nikdo z pracovníků neznal s. Šebora, Sýkorovského a Šulce, nikdo nevěděl, kde jsou, nikdo nevěděl, co to Černín vůbec je. (...) Poté nám Gvozděv dával příkaz, že máme tlf a dps ústředny vypnout. (...) Poté nás vykárali z ústředny, abychom šli domů. ABS, f. IMV, 02-7/VII. Hlášení o situaci na meziměstské TÚ a DÚ počínaje dnem 25. 8. 1968, kpt. Syrovátka, 2. 9. 1968.

růněk mi vzkazuje, abych odešel domů a vyčkal, až budu vyzván k nástupu do práce. Dále se mne ptal, jestli má u sebe zbraně [...]. Potom mne sov. podplukovník zavedl zpět na ústřednu, abych si mohl vzít své věci a aktovku, ve které jsem měl zbraně [služební pistoli a samopal]. Podle rozložení věcí jsem viděl, že moje aktovka byla prohledána a proto jsem zbraně z aktovky vyjmul a uložil do skříně. Po tomto mne pplk. odvedl přes garáže ven z budovy. Odejel jsem ihned do svého bytu a telefonicky (od sousedů) k sobě zavola [technika V. stupně 2. oddělení V. odboru VII. správy] s. [npor. Pavla] Hauptmana, kterému jsem předal karty okruhů a vedení, které jsem z budovy Letná vynesl. V rychlosti jsem mu vysvětlil, co se se mnou dělo a požádal ho, aby to tlumočil s. Vančurovi a odevzdal mu karty. Po odjezdu s. Hauptmana jsem poslouchal rádio a po vyslechnutí rozkazu ministra Pavla, jsem telefonicky žádal o další rozkazy s. Vančuru, který mi řekl, abych si odpočinul a nastoupil do práce v pondělí. Do služby jsem se vrátil na telef. vyzvu již v neděli 26. 8. 1968.²⁴

Plk. Kroh v průběhu 24. srpna 1968 požádal kpt. Štěpánka o doručení nějakého lístku jemu neznámému příslušníkovi z Prahy-Vršovic. Já jsem tuto službu odmítl provést a doporučil jsem, aby to tam zavezl řidič Novák,

ktej sám prohlásil, že ví, kde uvedený příslušník bydlí.²⁵ Ve večerních hodinách zprávu převzal prap. Novák, který pplk. Placra znal ještě z doby jeho působení ve Studijní a analytické skupině ministerstva vnitra. Po menších komplikacích jeho bydliště našel a informaci předal. *Co bylo obsahem doručené zprávy, nevím, [...] já sám jsem ji nečetl. Zpráva byla napsána na obyčejném papíru a přeložena do menšího tvaru, formy obálky.*²⁶

Pplk. Placr si vzkaz napsaný propisovací tužkou přečetl a řidiči řekl, že požadované zařídí. *Žádný vzkaz jsem však s. Krohovi nezaslal a ani jsem v tomto směru nebyl o to žádán.* Náčelník objektu Letná se ještě po nějaké době telefonicky ujišťoval, zda kurýr k adresátovi dorazil. *S. Krohovi jsem potvrdil, že s. Novák u mne skutečně byl.* Když pplk. Placr druhý den, tedy 25. srpna 1968, navštívil Hlavní správu Veřejné bezpečnosti, zavedl ho předseda celotvarového výboru č. 3 mjr. František Uchytíl do 3. patra, kde sídlil hlavní výbor KSČ. *Vzkaz od s. Kroha jsem projednal a předal jednomu z pracovníků HV-KSČ za přítomnosti dalších členů nebo pracovníků HV-KSČ.* Z jednání představitelů stranického orgánu měl pplk. Placr dojem, že jsou o situaci v budově ministerstva vnitra na Letné povšechně informováni. *Po odchodu z HV-KSČ jsem již další vzkaz od s. Kroha neobdržel a na HV-KSČ jsem žádný vzkaz nepředával.*²⁷

Téhož dne kpt. Štěpánek opětně kontaktoval mjr. Nedomu s prosbou sehnat pro s. Padrůňka, operační štáb a sovětské soudruhy, jimž vyvařoval, nějaké ovoce a cigarety. Od příslušníků Hlavní a Městské správy Veřejné bezpečnosti získal několik kilogramů jablek i dalších pochutin. *Pro tyto věci si přijel s. Štěpánek s řidičem a současně mně předal od s. plk. Kroha písemnou zprávu na jednom listu papíru, která byla psána tužkou, se žádostí o její předání hlavnímu výboru KSČ.* Mjr. Nedoma zprávu ihned dopravil zřejmě přímo vedoucímu tajemníkovi pplk. RSDr. Miroslavu Homoláčovi.²⁸

Další záminkou k cestě do objektu Hlavní správy Veřejné bezpečnosti byl požadavek kpt. Štěpánka sehnat pro sovětské soudruhy pět spacích pytlů. Mjr. Nedoma odpověděl, že nemá tolik peněz, aby je mohl nakoupit. *V této souvislosti přijel na HS-VB znovu řidič s. Štěpánka nebo přímo on sám a předal mi další zprávu pro HV-KSČ, kterou jsem ihned předal se vši pravděpodobností opět s. Homoláčovi.*²⁹ Kpt. Štěpánek vzpomínal, že mjr. Nedoma k němu přivedl neznámého muže v civilu, jehož oslovoval „Jirko“. *Nedoma s uvedeným mužem se mne vyptávali na situaci v budově na Letné, dále kteří pracovníci MV jsou v této budově zajištěni sovětskými orgány a zda mimo těchto zajištěných osob jsou zde přítomní ještě další pracovníci MV.* Řešili i variantu, jak plk. Padrůňka dostat z objektu Letná.³⁰

24 Tamtéž. Služební hlášení, npor. Urban, 5. 9. 1968.

25 Tamtéž, 01-1-1. Záznam, kpt. Štěpánek, 24. 9. 1969.

26 ABS, f. 8/2, inv. j. 153. Dodatek k zápisu o výpovědi J. Nováka, 7. 11. 1969.

27 Tamtéž. Záznam o pohovoru s J. Placrem, 11. 11. 1969.

28 Dlouholetý politický pracovník v resortu ministerstva vnitra a absolvent Vysoké stranické školy při ÚV KSČ RSDr. M. Homoláč (nar. 27. 3. 1928) byl 18. 3. 1968 zvolen tajemníkem a 1. 8. 1968 vedoucím tajemníkem HV KSČ při MV; od 1. 6. 1969 ve funkci technika I. stupně 2. oddělení 1. odboru Výzkumné vývojového střediska automatizace MV ČSSR, 10. 11. 1969 odvelen k výkonu služby na správě pasů a víz MV ČSR, 31. 8. 1970 mu byla odňata hodnost a medaile.

29 Tamtéž. Záznam o pohovoru s Z. Nedomou, 3. 11. 1969.

30 O této variantě následně diskutovali členové HV KSČ. *Vím i o tom, že buď někdo z HV-KSČ nebo s. Kroh nebo s. Štěpánek zajišťovali lékaře v Krakovské ulici, který také, jak mi s. Štěpánek sdělil, měl skutečně s. Padrůňka na Letné několikrát navštívit. V této souvislosti je také docela možné, že při návštěvě s. Štěpánka na HS-VB jsem se jej dotazoval na zdravotní stav s. Padrůňka a pod vlivem výše uvedených okolností snad i na možnost, jakým způsobem by bylo možno s. Padrůňka nechat převést do nemocnice...* Tamtéž. Podle svědectví pplk. J. Hoška sdělil 25. 8. 1968 plk. Kroh šeptem plk. Padrůňkovi, že na druhý den je připravena akce na jeho převoz do budovy vlády. KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra*, s. 275

Řekl jsem jim, že sám možnost nemám, a doporučil jsem, aby se zeptali lékaře z Krakovské, který denně za Padrůňkem dojížděl. Dále jsem jim řekl, že o situaci v budově na Letné vozí zprávy řidič Novák od s. Kroha.³¹

Mjr. Nedoma se neopomněl zeptat na plk. Padrůňka a zástupce náčelníka Hlavní správy Státní bezpečnosti mjr. JUDr. Jaroslava Jankrleho, s nimiž se již léta osobně znal. Vedoucí tajemník hlavního výboru KSČ pplk. Homoláč požádal předat internovaným soudruhům na Letné pozdrav hlavního výboru KSČ. Pokud jsem s. Štěpánkovi řekl, aby s. Padrůňkovi vyřídil vzkaz, aby vydržel a mlčel, že o něm jedná Jahoda (minil tím ministra vnitra Pavla), pak v žádném případě nešlo o můj osobní vzkaz, ale o vzkaz hlavního výboru KSČ. Pravděpodobně z iniciativy vedoucího tajemníka hlavního výboru KSČ bylo ještě stanoveno místo a určena hodina předávání zpráv plk. Kroha.³²

Kontaktní osobou se stala administrativně-technická pracovnice hlavního výboru KSČ npor. Libuše Kolářová, kterou pplk. Homoláč v pozdních odpoledních hodinách vyslal k plánovacímu úřadu.³³ V budově ministerstva vnitra na Letné se předtím plk. Kroh dotázal prap. Nováka, zda zná pracovníci hlavního výboru KSČ jménem Lída. Když jsem mu řekl, že tuto znám, požádal mne, abych jí předal napsaný vzkaz na papíru, který byl složen do obálky. Uvedená soudružka podle sdělení s. Kroha mne bude očekávat na rohu Kostelní ulice a Třídy Dukelských hrdinů. Při návratu z Hlav-

ní správy Veřejné bezpečnosti, kde kpt. Štěpánek vyzvedl usedlejší soudružku npor. Vlastu Bálkovou, starší referentku 1. oddělení statisticko-evidenčního odboru, zapůjčenou jako výpomoc do kuchyňky MV, zastihli spojku na stanoveném místě.³⁴ Soudruh Štěpánek mi předal několikrát přeložený list vytržený z poznámkového bloku s tím, abych jej předala s. Homoláčovi.³⁵

Plk. Kroh své zprávy předával řidiči v kuchyňce tak, aby to nikdo neviděl. Jejich doručování během jízdy po Praze pak bylo vázáno na souhlas sovětského majora s výjezdem z budovy. Prap. Novákovi nebylo známo, jakým způsobem probíhala komunikace zajišťující, že se spojka z hlavního výboru KSČ dostala na určené místo včas. Uvedenou soudružku jsem autem nikdy nevezl a po předání vzkazu vždy odcházela směrem k Hlávkovu mostu.³⁶ Podle verze kpt. Štěpánka přebírala emisarka písemné zprávy asi dvakrát, z toho jednou vystupovala na náměstí Republiky.³⁷

Pplk. Homoláč osobně hovořil s plk. Krohem ráno 27. srpna 1968, ihned po uvolnění ústředního objektu ministerstva vnitra na Letné. Rozhovor byl velmi krátký, protože bylo patrné, že s. Kroh je značně unaven a že vlastně nic neví, protože celou tu dobu byl, podle svých slov, v místnosti určené pro stálou službu. Vedoucí tajemník vzpomínal, že obsah rukou psaných lístků o situaci v budově Letná mu stranicový aparát předkládal v podobě přehledu informací. Víím, že tyto informace byly přepsány na stroji a dány

k dispozici aparátu HS VB, později snad aparátu I. náměstka MV. Díky těmto zprávám, pašovaným ze Sověty okupované budovy, se stranické orgány i vedení resortu dovídalo o osudu internovaných funkcionářů ministerstva vnitra. Na jejich základě se měli dokonce představitelé vojenské prokuratury obrátit i na sovětské velvyslancetví, aby internovaní soudruzi byli uvolněni.³⁸

Plk. Kroh se oprávněně obával důsledku svých činů. Požádal proto pplk. Homoláče o navrácení originálů svých zpráv, aby je posléze osobně zničil. V říjnu 1969, za odlišné politické situace, to komentoval: Bezprostředně po uvolnění budovy MV jsem si plně uvědomil nesprávnost svého jednání, které mělo údajně vyplývat z nedostatečné informovanosti i přílišné důvěřivosti stranickým i státním orgánům. [...] Za svou činnost v tomto směru z hlediska současných informací a znalostí skutečných pravd se stydím.³⁹

NÁVRH NA PROPUŠTĚNÍ ZE SLUŽEBNÍHO POMĚRU

PLK. L. KROHA, 23. 6. 1970

V období 1968 zejména v kritických srpnových dnech silně zakolísal a prokázal malou politickou a třídní pevnost. Po vstupu vojsk země Varšavské smlouvy na území ČSSR se postavil na pozici bývalého vedení MV a podlehl nacionalistické psychóze. Projevil se to v tom, že zasílal tehdejšímu HV KSČ konspirativním způsobem písemné zprávy a různá varování o situaci v budově na Letné. V těchto zprávách hodnotil sovětská vojska

31 ABS, f. IMV, 01-1-1. Záznam, kpt. Štěpánek, 24. 9. 1969.

32 Tamtéž, f. 8/2, inv. j. 153. Záznam o pohovoru se Z. Nedomou, 3. 11. 1969.

33 Tamtéž. Záznam o pohovoru s L. Kolářovou, 25. 10. 1969.

34 Tamtéž. Zápis o výpovědi J. Nováka, 23. 10. 1969.

35 Tamtéž. Záznam o pohovoru s L. Kolářovou, 25. 10. 1969.

36 Tamtéž. Zápis o výpovědi J. Nováka, 23. 10. 1969. Npor. L. Kolářová oproti tomu uváděla, že převzala pouze jedinou zprávu. Tamtéž. Záznam o pohovoru s L. Kolářovou, 25. 10. 1969.

37 ABS, f. IMV, 01-1-1. Záznam, kpt. Štěpánek, 24. 9. 1969.

38 ABS, f. A 8/2, inv. j. 153. Výpis z vyjádření s. M. Homoláče, 5. 12. 1969.

39 Tamtéž. Dodatek k zápisu o výpovědi L. Kroha, 24. 10. 1969. Příslušníci Inspekce ministra vnitra mj. vyslýchanému předložili opisy šesti zpráv zaslaných HV KSČ z 24.-26. 8. 1968, na což reagoval: Obsah odpovídá tomu, co jsem v té době napsal.

Npor. Libuše Kolářová a mjr. Jaroslav Jankrle

Foto: ABS

jako okupační, informoval o tom, že jim odmítá poskytnout některé požadované údaje, označil některé příslušníky za „kolaboranty a zrádce“ atd. Konkrétní znění těchto zpráv je obsaženo ve zprávě inspekce MV ČSSR k činnosti operačního štábu, jehož byl plk. ing. Kroh také členem. [...]

Z celkové činnosti a jednání plk. ing. Kroha vyplývá závěr, že v mnoha směrech jednal z vlastní iniciativy, konspirativně, což dokumentuje obsah zpráv, které potvrzují skutečnost, že v této době přešel na platformu pravicových sil nacionalismu a antisovětského. Tímto svým jednáním měřil nebo znemožňoval sovětským orgánům jejich činnost a úsilí zaměřené na konsolidaci politických poměrů u nás. Ztratil třídní marxisticko-leninský pohled na vývoj situace u nás.

Míra jeho odpovědnosti byla posuzována v komisi HV KSČ pro výměnu členských legitimací a z výše uvedených důvodů mu navrhla ukončit členství v KSČ vyloučením. Toto rozhodnutí bylo schváleno PHV KSČ a to i s přihlédnutím k jeho stanovisku o situaci na jeho oddělení, týkající se jednotlivců a jejich jednání, za což se stal středem kritiky zbytku kolektivu, což vytvořilo nedobré vztahy. V současné době s politickou linií nového vedení strany se ztotožňuje a s ní souhlasí.

Vzhledem k tomu, že jde o důležitý úsek s převažující činností utajovaných skutečností zvláštní důležitosti a že jeho celkové hodnocení po politické stránce je nevyhovující, nemůže na tomto úseku být dále zařazen.

Poznámka:

Plk. ing. Kroh je nositelem „přísně tajných skutečností“ a to „zvláštní důležitosti“. Zná celé mobilizační rozvinutí sil a prostředků MV, částečně i MNO, válečnou dislokaci jak co do prostorů, tak i do objektů a to v rámci celkové působnosti Rady obrany státu, včetně nových schválených zásad branného systému, na kterém se za resort podílel. Proto je třeba v souladu s předpisy MV ČSSR zajistit blokadu možnosti výjezdu do kapitalistické ciziny do roku 1975.⁴⁰

Npor. L. Kolářová uvedla, že zprávy plk. Kroha byly založeny na hlavním výboru KSČ mezi materiály ze srpnových dnů. *Opisy však zůstaly založeny ve složce, kterou jsem předala s. Bartoňovi, předsedovi komise HV KSČ.*⁴¹ Aparát ministra vnitra informoval 26. srpna 1968 vládu ČSSR a předsednictvo Národního shromáždění o internaci vysokých funkcionářů ministerstva vnitra a Státní bezpečnosti, včetně mjr. Formánka, mjr. Jankrleho a mjr. Peška, v objektu Letná. *V budoucě zůstal jen dozorčí MV s. Kroh. Přístup k s. Padrůnkovi a s. Hoškovi byl umožněn jen lékařům. S. Padrůnek byl zřejmě donucován, aby se podolil vůli okupantů. Z kusých zpráv, které máme od něho k dispozici, a z jednání důstojníků kolem něj je zřejmé, že se tomu nátlaku nepodvolil. Dnešního dne, kdy měl být převezen do nemocnice, k němu již nebyl upuštěn náš lékař. Podle neprověřených zpráv byl odvezen, snad do Sanopzu.*⁴² Úplné opisy zpráv plk.

40 ABS, f. personální spisy, personální spis L. Kroha. Návrh na propuštění ze služebního poměru příslušníka MV, pplk. M. Milata, 23. 6. 1970.

41 ABS, f. 8/2, inv. J. 153. Záznam o pohovoru s L. Kolářovou, 25. 10. 1969.

42 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra*, s. 235–236. Internovaní příslušníci SNB nebyli v ranních hodinách 26. 8. 1968 převezeni do Sanopzu, nemocnice pro nomenklaturní kádry, ale letecky přepraveni do NDR. Mjr. Formánek byl např. probuzen plukovníkem, který ho... bral v Sadové a jenom mi řekl, že nás převezou na jiné místo, kde je větší bezpečnost, že se mám připravit, že během dvaceti minut odjedeme. Byl jsem tam v prvním patře. Za pár minut nás odvedli do toho foyer vnitra, nahoře v tom mezaninu. Tady jsem viděl, kdo tam vlastně je: Padrůnek, Hošek, Jankrle, Pešek a já. To bylo ve tři hodiny v noci, pak nás vyvedli garážemi, na takový dvoreček, znovu k transportéru a vezli nás. (...) V jednom transportéru byli dva, v jednom tři a mezi námi vojáci. Já jsem byl s Hoškem a s Jankrlem. Usoudil jsem, že nás vezou do Ruzyně, věděl jsem už předtím, že Ruzyně se distancuje od všeho, že vyšetřovatelé jsou za legálními orgány a tak, ovšem říkal jsem si, tu Ruzyně dávno vyklidili, jsou tam jejich. (...) Když nás vezli na letiště, tak jsem si říkal: Kam nás vezou? HOLÁ, Věra – BARTA, Drahomír: *Sbírka svědectví z let 1968–69 v Československu*. Sb. KV ČSFR, 15. 3. 1990, s. 453.

Kroha byly předány ministru vnitra Josefu Pavlovi a náměstkovi plk. Jánmu Majerovi.⁴³

**1968, 24. SRPNA, VEČER – OPIS⁴⁴
MOTÁKU NÁČELNÍKA OBJEKTU
MINISTERSTVA VNITRA „LETNÁ“
PLK. LUBOMÍRA KROHA**

V budově je internován: - Padrůněk⁴⁵, Hošek⁴⁶, Jankrle⁴⁷, Regent⁴⁸, Nechan⁴⁹ (spojář)

Všichni jsou jinak v pořádku, jednotlivě o sobě nevědí, jsou přísně střeženi. Jankrle a Regent jsou izolováni v prostorách kanceláři Zadrobílka.⁵⁰ Od večera se mohou pohybovat po budově jen v nepřetržitém doprovodu

důstojníka. V sobotu dopoledne jsem zahlédl v budově NAZAROVA.⁵¹ Něco se zde muselo mimořádného dít, protože jsem byl odveden do přízemí a držel v kanceláři plně 2 hodiny. V sobotu dopoledne byl střežen v garáži i Jirka Novák.⁵² S internovanými soudruhy nemám naprosto možnost žádného styku. Telefonní ústředna v budově je obsazena a je prováděn odposlech. Domáhal jsem se styku se s[oudruh]em]. Padrůňkem, ovšem marně – s cílem mu sdělit, že jsem zde zbytečný a naprosto nemohu plnit jeho rozkazy. Dnes mi také sovětským p[od]pl[u]k[ovníkem] bylo nařízeno, abych odevzdal klíče od své kanceláře, trezoru a trezorové místnosti. Toto jsem stroze odmítl s poukazem, že takový rozkaz mi může vydat jen

I. náměstek (Padrůněk), jemuž jsem podřízen. A takový rozkaz mi musí vydat osobně. Po tomto mi bylo řečeno, že nesmím opustit vyčleněnou místnost v budově.

V budově působí: major – velitel ochrany⁵³

k[a]p[í]t[án] – jeho zástupce
gen[erál] – který se zde zdržuje jen v noci, jinak je na velvyslanectví

2 pplk.[podplukovníci] a 2 ženy (generál a 2 pplk. jsou kontrarozvědčiči[]).

Zaslechl jsem zprávu v rozhlasu, že z budovy MV vysílá okupační televize. A požadavek, aby tato zpráva byla ověřena. Pokud jde o budovu Letná – nic zde není.

- 43 ABS, f. personálních spisů, personální spis J. Majera. Zpráva o stranickém šetření bývalého státního tajemníka v MV ČSSR plk. JUDr. Jána Majera.
- 44 Podle již citovaného svědectví npor. L. Kolářové byly opisy pořízeny pro potřeby aparátu HV KSČ při MV a dále pro ministra vnitra J. Pavla (Pro informaci soudruha ministra vnitra PAVLA) a náměstkovi plk. J. Majera (Pro informaci s. Majera – zastupujícího I. náměstka MV). Srov. ABS, f. 8/2, inv. j. 153, č.l. 179-184 (opisy IMV z 14. 11. 1969). Fotokopie opisů motáků ze srpnových dní jsou uloženy také v dokumentaci Inspekce ministra vnitra. Srov. ABS, f. IMV, 03-1 a 01-1/XXXIV.
- 45 Plk. prom. historik Stanislav Padrůněk (1923–1991) byl 21. 6. 1968 jmenován I. náměstkem ministra vnitra, 10. 9. 1968 požádal ministra vnitra Jana Pelnáře o odvolání z funkce, 26. 11. 1968 schválilo odvolání předsednictvo ÚV KSČ, realizováno kádrovým rozkazem ministra vnitra č. 856/68 na základě usnesení vlády ČSSR č. 449 ze 17. 12. 1968. Dne 13. 6. 1945 byl přijat k Zemskému velitelství SNB Praha, 1. 11. 1947 nastoupil u SNB, útvaru 9600, 8. 1. 1951 převeden z Krajského velitelství Národní bezpečnosti k ministerstvu národní bezpečnosti, 15. 9. 1953 jmenován vedoucím tajemníkem HV KSČ, 14. 4. 1955 zatímně ustanoven náčelníkem Zvláštní správy, 1. 7. 1962 náčelníkem Studijní a analytické skupiny MV, 1. 7. 1966 náčelníkem studijního oddělení Vnitřní správy MV, od 21. 6. 1968 do 14. 12. 1968 ve funkci I. NMV, 15. 12. 1968 zástupcem náčelníka Kriminalistického ústavu VB, 26. 9. 1969 zproštěn výkonu služby, 30. 6. 1970 propuštěn ze SNB, odejmuta hodnosti i vyznamenání.
- 46 Pplk. RSDr. Jiří Hošek (nar. 9. 8. 1922) od 19. 4. 1968 do 1. 12. 1968 působil jako náčelník Sekretariátu ministra vnitra. Na ministerstvo vnitra byl přijat již 10. 5. 1945, ve Sboru národní bezpečnosti, včetně Státní bezpečnosti od 1. 1. 1949 do 15. 6. 1952, sloužil až do svého propuštění 31. 12. 1970.
- 47 Mjr. JUDr. Jaroslav Jankrle (nar. 1. 5. 1933) byl od 15. 7. 1968 do 30. 9. 1968 zástupcem náčelníka Hlavní správy StB.
- 48 Pplk. JUDr. Milan Regent (nar. 22. 2. 1924) byl 15. 7. 1968 zatímně ustanoven náčelníkem Vnitřní správy ministerstva vnitra; k 1. 3. 1969 převeden ke Sboru nápravné výchovy Ministerstva spravedlnosti ČSR.
- 49 Příslušníka tohoto jména se nepodařilo identifikovat.
- 50 Pplk. Stanislav Zadrobílek (nar. 19. 10. 1918) byl od 15. 5. 1960 náčelníkem oddělení pro mezinárodní styky Vnitřní správy MV, 1. 3. 1963 náčelníkem zahraničního oddělení Sekretariátu ministra vnitra (od 15. 6. 1965 Vnitřní správy, resp. k 1. 3. 1969 opět Sekretariátu MV ČSSR), 15. 4. 1970 odvolán.
- 51 Plk. Jevgenij Grigorjevič Nazarov byl sovětským poradcem při Hlavní správě Státní bezpečnosti; jeho kancelář se nacházela v budově HS-StB v Sadové ulici.
- 52 Prap. Jiří Novák (nar. 29. 4. 1913) byl od 15. 7. 1968 do 1. 11. 1968 referentem-řidičem 2. autočety 3. odboru V. správy MV. Dne 27. 12. 1951 nastoupil jako strážný u Sboru vězeňské stráže, 1. 10. 1952 převeden ve funkci řidiče mechanika k hospodářské správě ministerstva národní bezpečnosti, 5. 9. 1975 u federálního ministerstva vnitra skončil jako člen závodní stráže oddělení ostrahy odboru hospodářského zabezpečení Ekonomické a technické správy.
- 53 Před pplk. Hoškem se za „velitele ministerstva vnitra“ prohlásil jeden z podplukovníků, který se představil jako Nikolaj a byl původem z Ukrajiny. HOLÁ, V. – BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 498–499.

Rozkaz ministra vnitra jsem vyslechl⁵⁴ – ovšem nemám zatím naprosto možnost jej předat.

Telefonicky dodatečně sděleno, že s. Padrůněk už byl o RMV informován jinak.⁵⁵

Archiv bezpečnostních složek, f. IMV, 03-1, č. l. 1. Fotokopie.

1968, 25. SRPNA – OPIS MOTÁKU^a NÁČELNÍKA OBJEKTU MINISTERSTVA VNITRA „LETNÁ“ PLK. LUBOMÍRA KROHA

K internovaným během včerejška přibyla osoba, kterou se nám zatím nepodařilo identifikovat. Jde o menšího, zavalitějšího člověka. Včera večer jsem volal ke Standovi lékaře z Krakovské (dr. Karazavič⁵⁶). Stěžuje si na celkovou nevolnost a bolesti v srdce. Leží, ale jak mne doktor informoval, má dobrou morálku. ... (ne-

čitelné) k němu dostat, abych mu mohl aspoň naznačit situaci. Jsou však u něho kontrarozvědčící, kteří znají plyně česky, takže nelze plně hovořit.

Během včerejška zde do budovy přišli plukovníci (asi 4), kteří se dotazovali, kde je VKR⁵⁷ a sledovačka.⁵⁸ Domnívám se, že na základě toho, co se zde děje, že onen generál je všem těmto orgánům nadřízen. Během dne se zdržuje na sovětském velvyslanectví. Také důstojníci kontrarozvědky, o nichž jsem tě informoval[,] denně dojíždí na toto velvyslanectví. Odtud (tzn. [ze] sovětského) velvysl[anectví]) jsou také řízeny všechny akce a zatýkání. Z dosavadního dění v budově Letná usuzuji, že tato budova slouží jako objekt intervence zatčených příslušníků vnitra. Všechny akce řídí Kotov⁵⁹ a Nazarov.

Upřesňuji včerejší zprávu – důstojníci, kteří organizují vnitřní ochranu budovy[,] nejsou příslušníky armády,

ale sovětské vnitřní stráže (stoličnaja divizia – jinak také mosdivizia).

Včera večer jsem byl dotazován pplk. kontrarozvědky, zda a kdy do budovy volal ministr vnitra Pavel a zda nevím[,] kde je. Informujte s. Pavla, že po něm silně jdou. A nejenom po něm. Je potřeba učinit k ochraně vedoucích funkcionářů MV opatření.

Dnes je mi také jasná činnost a úloha Milaty⁶⁰, Rezka Fr.⁶¹ a Klímy Jar.⁶² v prvním dnu okupace.⁶³ Oni to jsou, kteří byli předem o akci informováni [,] a oni to jsou, kteří měli zajistit funkcionáře vnitra v budově Letná. Oni to jsou, kteří zajistili intervenci a naprostou izolaci s. Padrůňka. Ze styku s Rezkem, Klímou a Milatou dne 21. 8. je mi jasné, kdy mi bylo s. Padrůňkem uloženo jako veliteli objektu, abych zajistil strážení a ochranu objektu, že tyto jmenovaní měli na někoho spojení a plnili jeho rozkazy. Oni také měli volný přístup přes kordon stráží (což nikdo jiný neměl).

54 Rozkaz ministra vnitra o zproštění funkce náměstka ministra vnitra pro StB plk. Viliama Šalgoviče, odvolání pplk. B. Molnára ad. byl vysílán rozhlasovou stanicí Československo I. v 17.00 hod. 24. 8. 1968.

55 Podle výpovědi L. Kroha přivezl prap. Novák opis nějakého rozkazu býv. ministra Pavla, byl to kádrový rozkaz, v němž byl myslím zbaven funkce náměstka s. Šalgovič s tím, že se ujmá řízení StB sám a že po dobu nepřítomnosti 1. náměstka Padrůňka tohoto zastupuje náměstek Majer. Od koho konkrétně Novák tento rozkaz pro mne převzal nevím, šlo však o materiál z HV KSČ. ABS, f. A 8/2, inv. j. 153. Dodatek k zápisu o výpovědi L. Kroha, 24. 10. 1969.

56 Pplk. MUDr. Ladislav Karasievicz (nar. 18. 2. 1924) byl lékařem zdravotnického zařízení Hospodářské správy MV.

57 Správa vojenské kontrarozvědky pod velením genmjr. Josefa Stavinohy byla součástí Hlavní správy StB (III. správa HS-StB).

58 Správa sledování pod velením plk. Štefana Demjana byla součástí Hlavní správy StB (IV. správa HS-StB).

59 Gen. Michail Grigorjevič Kotov byl hlavním sovětským poradcem při Ministerstvu vnitra ČSR.

60 Pplk. Miroslav Milata (nar. 2. 9. 1927) byl od 15. 8. 1962 náčelníkem Správy kádrů (od 15. 3. 1966 Kádrové a organizační správy) MV, 19. 9. 1968 odvolán (24. 8. 1968 dočasně pověřen vedením KOS MV pplk. Josef Kobes), o dva měsíce později přemístěn na statisticko-evidenční odbor HS-StB, k 1. 6. 1970 ustanoven náčelníkem odboru obrany Organizační a vnitřní správy FMV, resp. od 1. 5. 1971 Odboru obrany FMV; 31. 1. 1983 uvolněn ze SNB.

61 Pplk. JUDr. František Rezek (nar. 28. 8. 1922) byl od 1. 5. 1966 náčelníkem Ústředního eskortního střediska Praha, 8. 4. 1968 přechodně přemístěn ke správě Sboru nápravné výchovy Praha, 1. 8. 1968 převeden k SNB a ustanoven náčelníkem 5. oddělení Komise pro zjišťování a posuzování případů nezákonného postupu příslušníků SNB a SNV, od 1. 10., resp. 1. 11. 1969 náčelníkem oddělení pasové kontroly Ruzyně II. odboru S-StB Praha, od 1. 1. 1971 náčelníkem 15. odboru II. správy FMV, 15. 6. 1973 ustanoven zástupcem náčelníka Hlavní správy Pohraniční stráže a ostrahy státní hranice pro zpravodajskou službu (zároveň přijat do služebního poměru důstojníka z povolání vojsk FMV), 1. 2. 1974 vyslán do internátního studia tříměsíčního kurzu při Vysoké škole FED KGB při Radě ministrů SSSR, 31. 8. 1979 propuštěn ze služebního poměru, uděleno uznání.

62 Plk. Jaroslav Klíma (1921–2003) byl od 29. 10. 1962 do 31. 5. 1968 náměstkem ministra vnitra, kdy byl odvolán také z funkce náčelníka Hlavní správy Státní bezpečnosti, 20. 9. 1968 zařazen do kádrové dispozice HS-StB, od 1. 8. 1969 v neplacené činné záloze, 1. 1. 1971 jmenován představitelem FMV v Německé demokratické republice, po více než roce na Odboru obrany FMV působil od 1. 9. 1974 jako konzultant Sekretariátu, resp. Kanceláře ministra vnitra, 30. 4. 1976 uvolněn ze služebního poměru do starobního důchodu s ministrovým uznáním za dlouholetou obětavou a svědomitou práci ve SNB.

63 Srov. ŽÁČEK, Pavel: Komunisté nezvedají prst, nýbrž pěst. In: *Paměť a dějiny*, č. 2/2008, s. 19–21.

Proveřte současnou činnost těchto lidí. Stejnou úlohu hrál pravděpodobně i Voldřich⁶⁴ a další z kádrovky.

Mezi důstojníky sovětské kontrarozvědky a ochrany panuje značná nervozita a nejistota z toho, co je a co bude dál. Nejistota plyne z toho, že situace se nevyvíjí podle jejich původního plánu. Pozastavují se nad tím, jak je možné, že rozhlas vysílá, fungují[,] i když s omezením ústavní orgány, činnost strany. Velmi nervozně čekají na výsledky jednání v Moskvě.⁶⁵ Jak jsem mohl vycítit z rozhovoru, naprosto krachl plán na vytvoření a ustavení nových orgánů ve vnitru a v celém státě.⁶⁶ Neuvážené akce chuliganů vydávají za kontrarevoluci. Současná situace ve státě na ně má demoralizační účinek. Jsou si nejistí a jejich opatření co do přísnosti jsou regulována vývojem situace. Kromě oficiální informace z Pravdy a různých brožur vydávaných SSSR nevědí[,] co se děje[,] a naprosto neobjektivně hodnotí situaci u nás. Tvrdí, že činnost vedení naší strany, vlády a státních orgánů[,] že je v podstatě kontrarevoluční, síly kontrarevoluce, že u nás pod vedením nepřátelských rozvědek, prvky kontrarevoluce narůstají a že nemáme sil se sami ubránit. Armáda že je nebojeschopná, demokratizačním procesem demoralizovaná a nejinak je tomu s bezpečností. Proto bylo třeba jejich pomoci. Na to, kdo požádal o pomoc, nedovedou odpovědět. Nedovedou ani zodpovědět a zdůvodnit objektivnost svých argumentů k oprávněnosti svého počínání.

Včera v odpoledních hodinách procházel zástupce velitele ochrany objektu budovu po patrech v kance-

lářích v mém doprovodu. Do skříní ani trezorů nelezli. Jen se zajímali, zda jsou uzavřeny okna a zda neteče voda. Nařídili mi opatřit na zítřek uklízečky, tyto pustí do objektu, aby udělaly pořádek, zabezpečily květiny, aby prý nevznikly škody.

Buďte opatrní, jdou po naší činnosti.

Archiv bezpečnostních složek, f. IMV, 03-1, č. l. 3-4. Fotokopie.

^a Zpráva byla nesprávně označena jako třetí v pořadí.

1968, 25. SRPNA – OPIS MOTÁKU^a NÁČELNÍKA OBJEKTU MINISTERSTVA VNITRA „LETNÁ“ PLK. LUBOMÍRA KROHA^b

Stav se nezměnil. Uvnitř budovy mezi „ochranou“ značná nervozita. Značně zesílena vnitřní stráž, důvod neznáme. Hlavně obsazen prostor v suterénu, garáže, I. a II. patro. Stráže uvnitř vyzbrojeny i pancéřovkami.

Po dlouhé době jsem měl možnost opět osobního rozhovoru se Standou. I když jsem s ním nebyl sám, mohl jsem ho informovat. Ví o rozkaze MV, o jednání v Moskvě. Neznám důvod, proč najednou k němu volněji jednání z jejich strany. Na zítra 10.00 hod. je mu povolena ochrana (telefonicky) rozmluva s manželkou. Zarženo! Jinak bylo vidět, že ho informace povzbudila na mysl.

Standa mi nařídil, abych zabezpečil zítra příchod uklízeček do budovy k provedení úklidu. S tímto rozhod-

nutím souhlas, proto dejte na vědomí HO MV⁶⁷[,] at to zajistí a uklízečky at nemají žádnou obavu. Nejde o nějakou pomoc „ochráncům“, ale o to, aby zde nevznik[a]ly škody (již jen tím, že všechny květiny uhynou). Já budu oficiálně na HO MV volat, tak at to správně pochopí.

K ostatním soudruhům nás nepustí. S nimi máme styk velmi omezený, téměř žádný. Ale jinak jsou v pořádku. Z rozhovoru s kontrarozvědky jsme si vyvodili, že tvrdší opatření a ochrana vůči ostatním soudruhům je také a kromě jiného proto, že jsou to židé.

Ve 13.00 hod. se ke mě do místnosti stálé služby dostavili 2 důstojníci spojovacího vojska (npor. a kpt.). Nadpor[učík] telefonoval a kapitán „nenápadně“ obhlížel spojovací prostředky v místnosti. Domnívám se, že si potřebovali něco ověřit – a telefonování bylo jen zámlinkou. Nepoužívejte telefonu, pokud nebudu volat sám!! Vše je již odposloucháváno – automatická ústředna v budově obsazena.

Sháněli zde volné^c referentské vozidlo Jankrleho – tmavomodrý moskvič AS 88-05 a používají ho. Zabrali^d též Wintrovku.⁶⁸

Archiv bezpečnostních složek, f. IMV, 03-1, č. l. 4-5. Fotokopie.

^a Zpráva byla nesprávně označena jako čtvrtá v pořadí.

^b Druhá verze opisu zprávy je spojena s druhou polovinou motáku editovaného jako dokument č. 4 (viz dále).

^c Ve druhé verzi opisu zprávy je začátek věty následující: „Sověti zde zabrali...“

64 Pplk. František Voldřich (nar. 27. 6. 1914) byl od 1. 7. 1966 do 1. 10. 1968 zástupcem náčelníka Kádrové a organizační správy MV.

65 Po krachu politického konceptu okupace ČSSR byli sovětsí vrcholní představitelé nuceni přistoupit na jednání s čs. stranickými a státními představiteli, a to včetně těch internovaných, které probíhalo v Moskvě ve dnech 23.-26. srpna 1968. Srov. BENČÍK, Antonín – KURAL, Václav: *Intervence*. In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*. Nakladatelství Parta. Praha 1993, s. 178-187.

66 Náměstek ministra vnitra plk. V. Šalgovič nezvládl svou úlohu pučisty při paralyzaci resortu a již dopoledne 22. srpna 1968 se uchýlil na sovětské velvyslanectví. Obdobně zkrachovalo sestavení tzv. dělnicko-rolnické vlády.

67 Nešlo o hospodářský odbor (HO), ale o hospodářskou správu (HS).

68 V objektu ministerstva vnitra Wintrova v Praze 6 sídlilo vedení a vybrané útvary Správy operativní techniky (VI. správa), Správy spojení MV (VII. správa) a Správy rozvědky (I. správa).

^d Ve druhé verzi opisu zprávy je začátek věty následující: „Zdolali...“

1968, 25. SRPNA – OPIS MOTÁKU^a NÁČELNÍKA OBJEKTU MINISTERSTVA VNITRA „LETNÁ“ PLK. LUBOMÍRA KROHA^b

Dnes večer jsem náhodou zahlédl internovaného soudruha, o němž jsem psal, že nevím[,] o koho jde. Nemohu říci[,] o koho jde, protože ho neznám. Je oblečen v červený svetr s dlouhým rukávem, [má] oválný obličej a na něm tzv. mateřské znaménko – z čela prořídle kaštanové vlasy, vysoký asi 170 cm, silné postavy.

Večer jsem byl dotazován již jmenovanými důstojníky NKVD⁶⁹ (oba pl[u]k[ovnicí]e) na to, kde jsou sklady zbraní a munice a abych pochopil, že oni tyto musí vzít v ochranu, aby nebyly zneužity kontrarevolucionáři. Odpověděl jsem, že toto neznám, že nejsem týlový orgán. Načež mi bylo řečeno, že jako náčelník mobilizačního odboru⁷⁰ toto musím znát a že to musí být obsahem plánů. Stroze jsem odpověděl, že takovéto otázky mi může klást pouze můj představený a tím je 1. náměstek MV. Apelovali na mou komunistickou čest a abych

si plně uvědomil odpovědnost[,] jestliže se v tomto směru něco stane. Trval jsem na svém, což jim očividně nebylo vhod. Pozor: budou dělat opatření u hospodářských orgánů, aby se dozvěděli o skladech zbraní a munice. Hovořili konkrétně o nutnosti styku s náčelníkem hospodářské správy MV a obsazení HS MV.

Vyvíjí na mě silnou přesvědčovací kampaň k[e] zdůvodnění oprávněnosti jejich zásahu u nás. To proto, že v rozhovoru s nimi jsem jednoznačně jejich činnost vůči nám prohlásil za nesprávnou, že to nikdy nepochopím a důvody[,] s nimiž oni argumentují[,] jsou směšné a neobjektivní. Za přímé kontrarevolucionáře označují Císaře⁷¹, Goldstücker⁷², Kriegla⁷³ a Pavla.⁷⁴ Dubček⁷⁵ je u nich člověk, který je povolený kontrarevolučním tendencím. Proto mu také naše strana po všech upozorněních ze strany 5 bratrských stran a návrzích, které na sebe vzala na jednání v Košicích [sic!] a Bratislavě⁷⁶, místo aby nebezpečným tendencím čelila[,] těmto stále ustupovala.

Velmi se podívovali nad tím a tím také argumentovali, pokud šlo o tendence kontrarevoluce u nás, že Pavel byl ustanoven do funkce MV, do tak vážné funkce. Zanedlouho prý uveřejní celému národu fakta o tom, kdo

Pavel je[,] a uvedli, že je to především on, kdo na svých bedrech má krev nevinných lidí. Nemá prý morální právo jiného obviňovat z nezákonnosti a dokonce z [ministerstva] vnitra z těchto důvodů propouštět.

Uvádím to proto, abyste znali názory těchto orgánů a jejich závěry. Z toho také lze jednoznačně vyvodit závěr, že budou dělat a dělají vše pro to, aby se s. Pavla a ostatních zmocnili.

V tomtéž směru silně působí i na Standu. Snášejí argumenty z jejich novin, pouštějí vysílání televize atd.

Velmi jsou znepokojeni nad tím, že orgány státní bezpečnosti zradily věc socialismu a jsou pro Dubčeka. Jejich představy od samého začátku byly jiné v tomto směru.

Na těchto orgánech NKVD je patrná značná nervozita a nejistota. Svým chováním prozrazují, že jim něco nevyšlo podle jejich představ.

Večer se do budovy dostavila žena, která je zaměstnána u poradců a jmenuje se Anička. Zdržela se zde asi do 20.00 hod. Účel její přítomnosti není znám.^d [Dnes přišla do budovy sekretářka od poradce Anička. Když uviděla s. Štěpánka⁷⁷, letěla k němu a objímala ho.]

Standa je ve složité situaci. Přesto, že nemá volnost rozhodování[,] po-

69 Rozhodně nešlo o příslušníky Lidového komisariátu vnitřních věcí, ale o orgány jednoho z organizačních celků KGB, nejspíše II. (kontrarozvědka) hlavní správy KGB anebo V. správy KGB (ideodiverze a disent).

70 Nejpozději při vydání rozkazu ministra vnitra č. 28 z 28. 6. 1966 byl název mobilizačního odboru změněn na Odbor zvláštních úkolů. Srov. ŽÁČEK, Pavel: *Nástroj triedneho štátu. Organizácia ministerstev vnitra a bezpečnostných zborov, 1953 – 1990*. ÚPN. Bratislava 2005, s. 41.

71 Čestmír Císař (nar. 1920) byl od dubna 1968 členem sekretariátu ÚV KSČ, předsedou ČNR a tajemníkem ÚV KSČ pro úsek vědy, školství, kultury a sdělovacích prostředků.

72 Eduard Goldstücker (1913–2000) byl předsedou Svazu čs. spisovatelů a poslancem České národní rady.

73 František Kriegel (1908–1979) byl od 4. 4. 1968 členem předsednictva ÚV KSČ a předsedou ÚV Národní fronty ČSSR.

74 Josef Pavel (1908–1973) byl od 8. 4. 1968 do 30. 8. 1968 ministrem vnitra.

75 Alexander Dubček (1921–1992) byl od 5. 1. 1968 prvním tajemníkem ÚV KSČ.

76 K jednáním v Čierné nad Tisou a Bratislavě srov. NAVRÁTIL, Jaromír: *Vyvrcholení vnitřní i vnější krize*. In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*. Nakladatelství Parta. Praha 1993, s. 133–138.

77 Mjr. Z. Nedoma, který v letech 1962–1965 působil na sekretariátu náměstka plk. J. Záruby, o kpt. Štěpánkovi uvedl, že ho znal jako kuchaře z kuchyňky ministra vnitra od roku 1962, neboť se u něj – zjevně jako další příslušníci včetně administrativy sovětských poradců – také stravoval. ABS, f. 8/2, inv. j. 153. Záznam o pohovoru Z. Nedomy, 3. 11. 1969. Kpt. Karel Štěpánek (nar. 7. 7. 1921) byl 29. 10. 1951 přijat k SNB a zařazen k výkonné službě u útvaru Javor (od 1. 9. 1952 Jasan), 1. 3. 1953 ustanoven do funkce referenta episodické ochrany VIII. správy MV, 1. 7. 1962 referentem skupiny obsluhy zahraničních delegací 1. odboru, 1. 10. 1964 referentem 1. oddělení 1. odboru V. správy MV, 1. 5. 1971 referentem (od 1. 8. 1971 starším referentem) 3. oddělení 1. odboru V. správy FMV, 1. 7. 1971 mimořádně povýšen do hodnosti majora, 31. 7. 1976 uvolněn ze služebního poměru SNB.

žadují na něm některé rozhodnutí. Tak například dnes ve 14.30 [hod.] se dostavili dva spojovací důstojníci a požadovali, aby s. Padrůněk povolal s. Šebora⁷⁸ nebo Sýkorovského.⁷⁹ Standa si povolal mne a požadoval, abych mu dal telefonní číslo na oba jmenované. Než jsem tak učinil, vyrozuměl jsem oba, aby zmizeli.⁸⁰ Když jsme se poté nedovolali, požadovali kohokoliv spojit ze spojovací správy. Proto byli spojeni se s. Šulcem.⁸¹ Je třeba znát, že Standa k těmto rozhodnutím je dohnán a nemůže nic v podstatě dělat.⁸² Tak je třeba také jeho rozhodnutí, pokud je vydá po telefonu[,] chápat. Vyrozmět náčelníky.⁸³

Byl jsem osobně přítomen, kdy přímo a ostře odmítl rozhodnout nebo požadované na něm úkoly splnit. Požaduje volnost pohybu, rozhodování a jednání. Požaduje, aby se mohl spojit s celým vedením MV a úkoly řešit. To mu není povoleno. Sovětští důstojníci odpovídají, proč se tedy ministr vnitra nedostavil na své pracoviště. Jeho nepřítomností zdůvodňují, že tedy vedení MV neexistuje. Je třeba vyrozumět ministra, aby nedošlo k nějaké nepředloženosti a nedostal se do léčky (s ní je třeba počítat). Pozor i na zrádce. Omezte počet lidí, kteří jsou s tímto kanálem seznámeni. Zjišťuji, že jsme všichni[,] kteří jsme zde v budově zůstali[,]

předmětem silného zájmu ze strany sovětské kontrarozvědky. Pozbýváme jejich důvěry. Ovšem bez ní nic nezmůžeme, jediné to, že nás budou zcela izolovat.

Když jsem seznamoval Standu s rozkazem MV, který vydal [ministr vnitra,] sovětský kontrarozvědkář[,] jakmile zaslechl jméno Pavla, ostře prohlásil, abychom tomu nevěřili, Pavel prý neexistuje a ať situace dopadne jakkoliv, „Pavel nikdy ministrem vnitra nebude“, má jenom jeden krk a ten na to dá.

To jen jako informaci, že jim jde o to, aby dostali Pavla[,] a k tomu vše také dělají. Každý krok, který byste chtěli udělat v tomto směru – velmi važte.

78 Plk. Oldřich Šebor (nar. 1. 6. 1924) byl od 1. 7. 1964 do 1. 4. 1969 náčelníkem Správy spojení MV (VII. správa), 15. 5. 1969 zproštěn výkonu služby, 31. 10. 1969 odňata hodnost i medaile.

79 Pplk. Ladislav Sýkorovský (nar. 4. 2. 1923) byl od 1. 9. 1966 zástupcem náčelníka Správy spojení MV, od 18. 9. do 15. 10. 1968 dočasně náčelníkem VII. správy, k 1. 3. 1969 náčelníkem odboru operativního řízení Správy spojení MV ČSR, 30. 4. 1970 odňata hodnost i medaile.

80 Podle svědectví kpt. Štěpánka: *Těsně před obsazením budovy ve Singrovcé přišel za mnou Kroh a říkal mi, že mu byl vypnut telefon, neboť hovořil se Šeborem, kterého upozorňoval, aby z Wintrovky zmizel.* ABS, f. IMV, 01-1-1. Záznam, kpt. Štěpánek, 24. 9. 1969.

81 Pplk. Miroslav Šulc (nar. 22. 7. 1931) byl od 1. 7. 1964 náčelníkem I. odboru Správy spojení MV, k 1. 3. 1969 náčelníkem oddělení rozvoje soustavy Odboru pro řízení spojení MV ČSSR, 1. 2. 1970 starším referentem speciální skupiny šifrové služby, 1. 6. 1970 zproštěn výkonu služby a 30. 6. 1970 propuštěn ze SNB.

82 Podle záznamu náčelníka 3. oddělení 1. odboru mjr. Horského opustil pplk. Šulc objekt Wintrova ve 13.50 hod. O patnáct minut později od hlavního vchodu (Majakovského 19) volal strážný, že se dostavili sovětští důstojníci a chtějí mluvit se s. Šulcem. Tento hovor bral s. Gulbis a odpověděl, že s. Šulc odejel na nějakou poradu se sovětskými důstojníky a zavěsil. Strážný volal znovu a předal k telefonu mjr. Gvozděva. Ten se dožadoval mluvit se s. Šulcem, Šeborem nebo Sýkorovským. Soudruh Gulbis mu sdělil, že v budově nejsou a že s. Šulc odejel na nějakou poradu s nimi. Mjr. Gvozděv žádal osobně mluvit s jejich zástupci nebo s nějakým jiným od Šebora. Po delším dohadování, že zde žádní náčelníci nejsou, mu bylo řečeno, že někdo dolů přijde, aby počkali. (...) Tam čekal plk. Fedotov, mjr. Gvozděv a 1 kpt. se samopalem. (...) Na mé záporné odpovědi, že nevím, kde náčelníci jsou, mě mjr. Gvozděv uchopil za paži a řekl mi, že s nimi pojedou na Letnou. Toto jednání s nimi u brány trvalo asi 1 minutu a byl jsem v Gazíku. Jeli jsme Wintrovou, Bubenečskou a tř. Obránců míru. Na Letné mě zavedli do 1. poschodí do haly ke kulatému stolu, kde jsme se posadili do kožených křesel, a měli ke mně tyto otázky:

Oni - Jste komunist? Já - ano!

- kolik mužů je v budově - nevím,

- je jich hodně? - nevím, nejsme tam sami,

- mají lidé v budově zbraně? - ano,

- když půjdeme do budovy, budou na nás střílet? - nevím, proč by na vás měli střílet?

- krátkému dohadování mezi nimi jsem nerozuměl,

- můžete nám ukázat, kde má s. Šulc kancelář? - ano!

Dále mi mjr. Gvozděv řekl, že se souhlasem s. Padrůňka si prohlédnou celý náš objekt. Řekl jsem, že o takovém souhlase nic nevím, ale oni že pojedou tedy s nimi do Wintrovky. Když jsem vyšel z Letné, tak mi mjr. Gvozděv zezadu objal za ramena a říkal to ničevo. (...) Při přjezdu k hlavnímu vchodu jsem blíž vchodu viděl stát větší skříňové auto plné důstojníků se samopaly. Plk. Fedotov jim vydal příkazy k rozvinutí a ke vniknutí do budovy. Viděl jsem nabíjení zbraní a snahu o bojové chování všech 20 důstojníků. Mě žádal mjr. Gvozděv, abych mu ukázal, kde má kancelář s. Šulc. (...) 14.30 hod. Po celém poschodí stáli ozbrojení důstojníci a plk. Fedotov s mjr. Gvozděvem procházeli jednu kancelář po druhé. (...) Po odebrání zbraní se ptali, co tu děláme, že je neděle, a posílali všechny naše příslušníky domů a že zítra mohou přijít do práce. Tamtéž, 02-7/VII. Svodka o situaci ve Wintrové v neděli 25. 8. 1968, 2. 9. 1968.

83 Srov. KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra*, s. 275.

Příslušník Pohraniční stráže Lubomír Kroh

Foto: ABS

Nezapomínejte^e v tomto směru na nás, potřebujeme být plně informováni.

Archiv bezpečnostních složek, f. IMV, 03-1, č. l. 1-3. Fotokopie.

^aZpráva byla nesprávně označena jako druhá v pořadí.

^bV záhlaví druhé verze popisu zprávy jsou navíc dva časové údaje: „25. 8. – 18.00 hod.“ a „26. 8. – 6. hod.“.

^cU druhé verze popisu: pplk.

^dTouto větou končí druhá verze popisu zprávy; další text – včetně vloženého v hranaté závorce – navazuje na zprávu předchozí.

^eVe druhé verzi popisu zprávy začíná věta: „Díky za noviny, nezapomínejte...“

1968, 26. SRPNA – OPIS MOTÁKU NÁČELNÍKA OBJEKTU MINISTERSTVA VNITRA „LETNÁ“ PLK. LUBOMÍRA KROHA

Jsem obsazen Milatou. Jemu důvěřuji plně, m[n]ě již ne. Milata hovoří

Lubomír Kroh (nar. 23. 9. 1924) nastoupil 11. 6. 1945 k SNB jako frekventant výcvikového střediska v Táboře, postupně působil v České Lípě, v Prášilech a zejména u pohraničního útvaru v Srní. Členem KSČ se stal 5. 10. 1946. Po absolvování Školy osvětových důstojníků se na dva měsíce stal politickým instruktorem útvaru Pohraniční stráže (PS) 5382 v Srní. Učební rok 1949/1950 strávil jako frekventant Vojenského pěchotního učiliště v Lipníku nad Bečvou. Instruktorem výcviku u útvaru PS v Hojsově Stráži v hodnosti por. Kroha z počátku září 1950 uváděl, že má velmi dobrý poměr ke kolektivu, zájem o službu vyjádřený snahou co nejlépe střežit státní hranici. Od 15. 9. 1950 L. Kroh působil ve funkci velitele roty PS útvaru 5382 Srní, od 16. 1. 1951 jako velitel IV. praporu 7. sušické pohraniční brigády MV, 6. 12. 1951 se stal velitelem 9. poběžovické pohraniční brigády MV Domažlice. V roce 1953 absolvoval půlroční kurz při MNO připravující ke studiu v SSSR. V návrhu na povýšení do hodnosti majora z 25. 6. 1953 náčelník Hlavní správy Pohraniční a Vnitřní stráže brig. generál Ludvík Hlavačka konstatoval: *V této funkci se dobře osvědčil a vykonával ji s velitelskou náročností a důsledností. Jak v řízení ochrany státní hranice tak i po stránce ženijně-technického zajištění, dále budováním vzorných rot a praporů.*

Po čtyřletém studiu Vojenské akademie „Klementa Gottwalda“ byl náčelníkem vševojenské fakulty genmjr. L. Hrubešem v květnu 1956 hodnocen jako *politicky vyspělý, třídně uvědomělý, oddán našemu lidově demokratickému zřízení a spojení se Sovětským svazem. [...] Ve studiu společenských věd se jevil slabším, neboť nebyl s to plně pochopit obtížnou tematiku dialektického a historického materialismu.* V listopadu 1957 velení PS v posudku na velitele 5. chebské pohraniční brigády MV konstatovalo: *Má dobré předpoklady dalšího odborného i politického růstu.* V roce 1958 zadrželi příslušníci PS pod velením pplk. Kroha 142 tzv. narušitelů státní hranice, skrze jejich síť prošlo v pouhých sedmi případech 10 osob, z nichž 8 bylo chyceno. O rok později zadrželi 127 osob, pouze 4 prošly.

Dne 17. 1. 1962 byl pplk. Kroh ustanoven náčelníkem štábu Hlavní správy Pohraniční stráže MV, 1. 1. 1964 zatímně a 1. 3. 1964 definitivně jmenován zástupcem velitele Pohraniční a Vnitřní stráže MV. V září 1965 byl povolán ke studiu ročního kurzu Institutu společenských věd Vysoké stranické školy při ÚV KSČ a po schválení VIII. oddělením ÚV KSČ k 1. 7. 1966 ustanoven náčelníkem mobilizačního odboru se zdůvodněním, že je *vzhledem ke svému předchozímu vzdělání, vojenským zkušenostem i zkušenostem z řídicí práce vhodným typem pro funkci náčelníka Odboru zvláštních úkolů MV.*

Rozkazem ministra vnitra J. Pavla č. 32 byl v polovině července 1968 jmenován členem operačního štábu MV. V důsledku jeho protiokupační činnosti se ve služebním hodnocení z prosince 1969 konstatovalo, že plk. Kroh je *sice odborně zdatný a schopný příslušník, ale po morální stránce nevyhovující.* Přestože měl od listopadu 1968 vyslovovat souhlas se stranickými dokumenty i politikou KSČ, nezapomněli kádroví pracovníci na jeho srpnové zakolísání a malou politickou pevnost. V polovině dubna 1970 sice plk. Kroha dočasně ustanovili náčelníkem oddělení obrany a přípravy Civilní obrany MV ČSSR, aby jej k 30. 9. 1970 definitivně propustili z řad SNB.

o tom, že v noci nebyl doma (na dnešek) a že byl silně střežen našimi příslušníky.

Jednají jen s ním, se mnou již ne! Dejte si pozor na lidi i ve vlastních řadách, někdo zrazuje. Usuzuji z toho, jak oni jsou o věcech informováni. Milata je zde již na (nečitelné) a má mu být sem dopravena pod ochranou i jeho dcera, která je volná v bytě.

Rovněž mi jimi bylo uloženo, abych popřemýšlel[,] koho z mého pracoviště sem povolal v případě potřeby a koho ne! Vyrozumte moje pracovníky, kdybych takový pokyn byl mne provést – aby mne neuposlechli.

Milata je plně v jejich službách. Labe (toto slovo dost nečitelné) kolaboruje!!

Archiv bezpečnostních složek, f. IMV, 03-1, č. l. 5. Fotokopie.

1968, 26. SRPNA, 18.00 HOD. – OPIS MOTÁKU NÁČELNÍKA OBJEKTU MINISTERSTVA VNITRA „LETNÁ“ PLK. LUBOMÍRA KROHA

Milata je s nimi v nepřetržitém styku, umístěn u nich přímo v kanceláři. Osobně jsme se setkali u oběda, o ničem nehovořil, jen o tom vyprávěl sovětcům, jak mu bylo venku ubližováno. V domě prý byl hlídán esenbáky (dovětek sovětců – kontrarevolucionáři). V jeho domě prý byla svolána dokonce veřejná schůze, kde byl označen za zrádce národa. Kamenem prý mu bylo

Mjr. Zdeněk Formánek, plk. Viliam Šalgovič a pplk. Josef Placr

Foto: ABS

Prap. Jiří Novák, plk. Stanislav Padrůněk a pplk. Jiří Hošek

Foto: ABS

vytlučeno okno. Proto byl vzat pod ochranu. Záhadné je, jak a na čí výzvu se mohl volně dostat do objektu.

Soudruzi, proč jste mu dovolili volný pohyb, proč nebyl pod přísnou kontrolou? Podle jeho chování a jednání se dal plně k dispozici. Jinak nám

není dovoleno se stýkat. Nepochybuji o tom, že jim sdělil vše, co potřebovali - kde a kdo je z funkcionářů, jeho charakteristiku atd.

V garáži budovy je osobní vozidlo MV, od něhož shání intenzivně klíče. Klíče nedostali.

Dnes dopoledne jeden z internovaných propuštěn. O koho jde[,] nám není známo. Zůstávají zde čtyři - Padrůněk, Hošek, Jankrle⁸⁴ a Regent. Jejich stav je dobrý.

Archiv bezpečnostních složek, f. IMV, 03-1, č. l. 5-6. Fotokopie.

84 V noci 26. 8. 1968 v 0.30 hod. byli plk. Padrůněk a pplk. Hošek spolu s dalšími (viz pozn. 11) vzbuzeni a po kratší kontroverzi převezeni v doprovodu silné stráže v obrněném transportéru do Ruzyně a odtud letecky dopraveni do NDR. KOUDELKA, F. - SUK, J.: *Ministerstvo vnitra*, s. 275-276.